

NR16 - Reforma sistemului de pensii

Ca și celelalte țări foste socialiste, România a intrat în perioada de tranziție cu un sistem de pensii PAYG (pay-as-you-go) în care pensionarii sunt plătiți din contribuțiile salariaților actuali, iar cuantumul pensiilor este legat de nivelul venitului (cu perioade de contribuții minime), dar nu direct relaționat de contribuția totală (în special cazul perioadelor asimilate: stagiul militar, studiile superioare). Din 1990, cotele de contribuții sociale au crescut de peste 2,5 ori (de la 17% la 45%).

Pe de altă parte valoarea reală a pensiei a scăzut, cea mai mică rată fiind în 1997, 49,7% din pensia reală existentă în 1990, ca putere de cumpărare, iar rata de înlocuire a ajuns la un minim de 35% în 1995 față de 44,6% în 1990.

Contribuțiile de asigurări sociale ne plasază pe un loc fruntaș în comparație cu alte țări din Europa, în materie de magnitudine a contribuției și a costului pentru angajator, acest fapt fiind perceput, în general, ca o „amendă“ aplicată muncii contribuția neregăsindu-se în contraprestația socială.

Totodată, contribuțiile virate de participanții (și/sau angajatorii lor) la fondurile de pensii private facultative (Pilonul III), sunt deductibile în limita a 400 de euro pe an atât pentru angajat, cât și pentru angajator. Cu acest nivel, România se plasează pe ultimul loc în Europa și în regiune la capitolul stimulării economisirii individuale voluntare pentru pensie.

O altă problemă constă în faptul că deducerea se acordă doar de la impozitul pe venit, nu și de la contribuțiile sociale datorate de angajat (angajator, după caz).

De aceea, contribuțiile virate către fondurile private de pensii sunt în același timp purtătoare de contribuții sociale în valoare de până la 45%.

În ceea ce privește sistemul de pensii, trebuie să acceptăm faptul că actualul sistem și-a atins optimul în toamna anului 2008. Reducerea dramatică a numărului de salariați, transferarea către bugetul de pensii a unui număr mare de beneficiari de pensii speciale, reducerea colectărilor precum și numărul mare al recentelor pensionări anticipate fac ca sustenabilitatea sistemului de pensii să fie în mare pericol.

Reforma sistemului de pensii presupune renunțarea la așa numitul principiu al „solidarității între generații“, devenit nefuncționabil la scară europeană, și înlocuit cu principiul „beneficierii de sumele economisite de-a lungul vieții pentru pensii“. Fondurile de pensii fiind de natură contributivă voluntară sau prin efectul legii vor fi reconstruite ca fonduri în întregime independente de bugetul de stat și aflate în gestiunea unor instituții de tip financiar, independente de puterea politică. Ele trebuie multiplicat prin plasamente sigure, asigurându-se finanțarea celor două destinații fără sincope.

Reforma sistemului de pensii necesită următoarele măsuri imediate:

1. Trecerea treptată de la sistemul solidarității între generații la principiul contributivității, care presupune acumularea contribuției la asigurări sociale în conturi personale, administrate o parte de stat și o parte în sistem privat (de ex. pilonul II de pensii)
2. Scăderea sistematică a cotelor de contribuție de asigurări sociale, până la înjumătățirea lor în decurs de câțiva ani. Pe termen lung, în funcție de performanțele sistemului de pensii private, poate fi luată în considerare o reducere continuă a contribuțiilor la sistemul public de pensii precum și posibilitatea individului de a alege modalitățile de participare. Toți cei care au contribuit la sistemul public pot rămâne în acest sistem, urmând să primească pensia stabilită de Sistemul Asigurărilor Sociale. Pilonul I de pensii va funcționa până se va plăti ultima pensie a celor care au contribuit la vechiul sistem;
3. Susținerea schemelor de pensii facultative, prin mărirea plafonului de deductibilitate la sumele cu care angajatorii contribuie la un astfel de sistem pentru salariații proprii. Majorarea deductibilității fiscale pentru Pilonul III - dublarea de la 400 la 800 de euro pe an, atât pentru angajat, cât și pentru angajator.
4. Eliminarea plafonului maximal de contribuție impus în prezent (15% din salariu) participantului la schema de pensie facultativă la care a aderat.
5. Dezvoltarea susținută a pilonului II pe principiile economice ale contributivității și ale administrării private a conturilor individuale de economisire pentru pensie. Numai treptat, pensiile private obligatorii vor fi depășite de un sistem de pensii private voluntare, în care rolul statului nu va mai fi acela de a colecta contribuțiile și a le redirecționa către fondurile de pensii. Fiecare angajat va fi în măsură să își stabilească procentul de contribuție, urmând ca angajatorul să-l rețină și să-l vireze în contul individual al angajatului, deschis la fondul de pensii la care a subscris. Nivelul contribuției la fondul de pensii nu trebuie, însă, să fie mai mic decât un nivel minimal stabilit prin lege;
6. Reglementarea stimulativă a pieței asigurărilor sociale și a fondurilor de pensii. Intrarea pe piața asigurărilor sociale a unor noi fonduri trebuie să fie una liberă, însă reglementată stimulativ și transparent: condiționalitatea unui capital minim fiind corelată cu numărul de membri contribuitori. De asemenea, fiecare angajat poate schimba fondul de pensii de maxim două ori pe an. Se impune eliminarea restricțiilor existente în prezent cu privire la structura portofoliului de investiții, fiecare fond de pensii putând să-și gestioneze liber capitalul, în vederea maximizării randamentului operațional.